

конкретних людей чи групи в цілому. Це призводить до формування іміджу людини, який залежить від реалістичності її розуму, здатності об'єктивно сприймати й узагальнювати різноманітні, а інколи й суперечливі оцінки її особи іншими людьми, що дозволяє формувати власний образ, орієнтуючись на існуючі цінності.

Отже, у результаті аналізу проблеми можна зробити висновок, що комунікативна компетентність учителя-словесника за своїм складом є багатокомпонентним утворенням. У структурі соціального інтелекту вченими виокремлюється комунікативна компетентність як характеристика соціально-культурного рівня особистості фахівця, її здатності до вирішення педагогічних завдань.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Компетентність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>.

2. Івашкевич Е. З. Соціальний інтелект педагога : [монографія] / Е. З. Івашкевич. – К. : ТОВ «Принт-Харуз», 2017. – 536 с.

3. Кидрон А. А. Коммуникативные способности и их совершенствование [Текст] / А. А. Кидрон : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. – М., 1981. – 274 с.

4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.Е.С.», 2004. – 112 с. – (Серія «Бібліотека з освітньої політики»).

5. Наролина В. Развивающий эффект процесса формирования межкультурной коммуникативной компетентности специалиста / В. Наролина // Высшее образование сегодня. – 2008. – №5. – С. 23–25.

6. Новий Заповіт. – К. : 1993. – 126 с.

7. Тармаева Е. В. Развитие коммуникативной компетентности у будущих учителей : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Е. В. Тармаева. – Улан-Удэ, 2007. – 24 с.

8. Hymes D. On Communicative Competence / D. Hymes // C. J. Brumfit and K. Johnson (Eds.). The Communicative Approach to Language Teaching. – London, 1979. – P. 5–27.

Дата надходження до редакції: 27.02.2018 р.

УДК 378.016:37.019.212:811.111-051

Ірина ВЕТРОВА,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри практики англійської мови

Рівненського державного гуманітарного університету

## МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті окреслено нові підходи щодо формування практичних навичок та вмій у контексті методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови, здійснені в межах пілотного проекту «Шкільний вчитель нового покоління». Особливу увагу звернено на практичні аспекти реалізації означеного проекту в педагогічних університетах. Проаналізовано особливості організації тематичного модуля «Classroom Management», розробленого з урахуванням зарубіжного досвіду. Презентовано зразки навчального матеріалу для проведення заняття «Managing Classroom Learning Environment».

**Ключові слова:** методична підготовка, майбутній учитель англійської мови, проект «Шкільний вчитель нового покоління».

В статье рассматриваются новые подходы к формированию практических навыков и умений в контексте методической подготовки будущих учителей английского языка, выполненные в рамках пилотного проекта «Школьный учитель нового поколения». Основное внимание уделено практическим аспектам реализации этого проекта в педагогических университетах.

Проанализированы особенности организации тематического модуля «Classroom Management», разработанного с учетом зарубежного опыта. Представлены образцы учебного материала для проведения занятия «Managing Classroom Learning Environment».

**Ключевые слова:** методическая подготовка, будущий учитель английского языка, проект «Школьный учитель нового поколения».

The article deals with the new approaches to the formation of professional skills as an essential component of methodological training of English language teachers within the project «New Generation School Teacher». This article focuses on practical aspect of a new Curriculum on English language Methodology at Ukrainian universities that train English language teachers. The approaches to teaching and learning with «Classroom Management» module are illustrated with sample materials for the session «Managing Classroom Learning Environment».

**Key words:** methodological training of prospective English language teachers, project «New Generation School Teacher», classroom management.

У сучасних умовах розвитку українського суспільства зростає соціальне замовлення на підготовку висококваліфікованого вчителя нового покоління, здатного стати запорукою якісного кадрового забезпечення нової української школи. Педагог нової форми перестав бути лише носієм знань, адже нові умови вимагають від нього не лише самовдосконалення, а й здатності підпорядковувати свою педагогічну діяльність вимогам часу.

Однак традиційна система вищої педагогічної освіти не налаштована повною мірою на формування нових якостей учителя XXI століття, адже не передбачає напрацювання таких компетентностей, як навчання впродовж життя, загальну культурну компетентність, планування професійного розвитку та життя в громадянському суспільстві. Окрім того, в педагогічних закладах вищої освіти надзвичайно мало годин із загальної їх кількості відводилося на методичну підготовку бакалаврів із правом викладати англійську мову.

У вересні 2016 року розпочалося пілотування нової програми з методики навчання англійської мови в рамках спільного проекту Міністерства освіти України та Британської Ради «Шкільний вчитель нового покоління» як складової професійної підготовки педагогів. Програма передбачає оновлення змісту навчання, зміщення акценту з теоретичної підготовки на практичну, а також формування компетентностей учителя англійської мови. Неабияк зросла тривалість курсу, який сьогодні становить 3 роки, а мовою викладання стала виключно англійська. Нова типова програма курсу «Методика навчання іноземних мов» є абсолютною інноваційною, складається із шести модулів, поділених на 21 розділ, що відповідає європейським стандартам освіти. Змістові модулі програми підготовки вчителя передбачають формування в студентів предметних і життєвих компетентностей, які згодом вони передаватимуть своїм учням.

Висвітленню проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців присвячено роботи як вітчизняних (І. А. Зязюн, Л. І. Морська, С. Ю. Ніколаєва), так і зарубіжних (А. Л. Бердичевський, Н. Д. Гальскова, Я. М. Колкер, Ю. І. Пассов, Г. В. Рогова, В. В. Сафонова, В. О. Сластьонін, О. М. Соловова, А. В. Хуторський, J. Harmer, J. C. Richards, Ch. Lockhart, M. Parrott, J. Scrivener) авторів. Для нашого дослідження особливий інтерес становлять публікації О. П. Бевз, І. В. Самойлюкевич, О. О. Волкової, О. А. Гончарової, О. А. Заболотної, А. С. Гембарук, в яких висвітлено результати експериментального впровадження проекту «Шкільний вчитель нового покоління» в українських університетах, які є учасниками пілотного проекту [1-5].

**Мета даної розвідки** – окреслити особливості впровадження означеної пілотної програми в Рівненському державному гуманітарному університеті на основі розділу «Classroom Management», що є завершальним у модулі «Підготовка до вчителювання 1».

Матеріал розділу «Classroom Management» вивчається студентами другого курсу впродовж IV семестру та спрямований на формування знань щодо створення умов та організації роботи в класі з метою ефективного навчання дітей іноземної мови.

Орієнтовне змістове наповнення розділу представлено розробниками такою тематикою аудиторних занять:

1. Classroom layouts for different purposes.
- 2–3. Establishing and maintaining rapport. Classroom dynamics. Modes of interaction.
- 4–5. Classroom language: teacher talking time and student talking time; input; appropriate use of L1 and L2); giving feedback.
6. The teacher's roles.
7. Managing a learner-centred classroom.
8. Key teacher interventions: asserting authority; questioning; eliciting; being supportive.
9. Lesson organization: starting a lesson; using the board; time and place; handouts; course books.

У модулі представлено цілі та результати учіння, рекомендований зміст занять, приклади завдань, а також список рекомендованої літератури.

Відвідавши дев'ять занять, студенти зможуть продемонструвати такі вміння: ефективно облаштувати робочі місця учнів та вчителя; будувати урок таким чином, щоб акцент навчального процесу був зміщений з особи вчителя на учня; розраховувати часові межі кожного етапу уроку, дотримуючись при цьому чіткості завдань та інструкцій; уміло послуговуватися мовою «класного» вжитку, дотримуватися необхідного для цього уроку словникового мінімуму відповідно до віку та навчальних потреб учнів; сконцентрувати увагу учнів на активній та пізнавальній роботі в класі; заохочувати та мотивувати учнів проблемними запитаннями; уміло організувати способи взаємодії учнів на уроці. При цьому майбутньому вчителю англійської мови важливо навчитися підпорядковувати свою діяльність навчальним потребам школярів, умовам і видам роботи в класі, приймати на себе ролі організатора, помічника, радника, спостерігача тощо. Одне із занять розділу «Classroom Management», що викликає жвавий інтерес у майбутніх учителів, – уміння ефективно послуговуватися на уроці жестами, мімікою, голосом тощо.

Пропонуємо ознайомитися з особливостями проведення практичного заняття «*Managing Classroom Learning Environment*». Зважаючи на його мету, студенти повинні усвідомити важливість створення на уроці сприятливого навчального середовища, навчитися ефективно розміщувати учнів у класі відповідно до виду навчальної діяльності. На початку заняття з метою активізації пізнавальних процесів у навчальній групі та занурення в тематику подальшої роботи доцільним буде обговорення цитат про значення середовища в процесі навчання, наприклад:

1. «*The environment is the most visible aspect of the work done in the schools by all the protagonists. It conveys the message that this is a place where adults have thought about the quality and instructive power of space*» (Lella Gandini).

2. «*Every person needs a place that is furnished with hope*» (Maya Angelou).

Ефективним засобом концентрації уваги на змісті нового матеріалу є заповнення майбутніми вчителями англійської мови колонок графічного органайзера (*KWL chart*): у першій актуалізуються вже здобуті студентами знання (*K-know*), у другій – занотовується бажання кожного пізнати щось нове (*W-want to know*) з окресленої тематики, відповідно отримана інформація упродовж заняття відображається в останній (*L-learned*).

Із метою формування в майбутніх фахівців потреби враховувати навчальне середовище в ході викладання іноземної мови пропонуємо виконання завдань у режимі *TPS (Think-Pair-Share)*, внаслідок чого студенти проходить три фази усвідомлення поставленого

запитання: спочатку воно обдумується індивідуально, потім – обговорюється в парах, а насамкінець озвучується в аудиторії. Наведемо приклади запитань для осмислення проблематики нашого заняття:

- *Think about your classroom at your school. Think about the way it looks. What are the problems with your classroom? (Do you have enough desks? Does the roof leak? Is the blackboard very old? Write down the problems).*

- *What is a supportive environment? Have you experienced one? Think of the places where you have worked, studied, taught, etc. How did you arrange the space to feel comfortable and supported?*

Із метою ознайомлення студентів зі специфікою облаштування класної кімнати для вивчення іноземної мови різними за віком учнями та формування власного бачення щодо її оформлення студентам пропонується обговорити в малих ротаційних групах відповідні фотоілюстрації та відповіді на поставлені до них запитання, наприклад: *«If you were a child, what might your experience be in this environment? Study each picture with the following questions in mind: What does this environment tell you the teacher values and expects of you? How do you think you might behave if you spent your days in this place? What is in this environment that helps you focus and be intentional about your use of time? What support and guidance might you need to benefit from this environment?»*.

Сформульовані студентами висновки щодо значення навчального середовища для успішності учня можна закріпити висловом Марії Монтесорі: *«...create the right environment and even small children will «explode» into learning»*. Його пропонується зібрати з окремо вирізаних слів.

Для визначення складових компонентів створення ефективного навчального середовища застосовують такі форми роботи у групах, як «Мозковий штурм» та «Коло ідей». Одній із них можна запропонувати дефініції навчального середовища (e.g. *«Classroom learning environment refers to a space or a place where learners and teachers interact with each other and use a variety of tools and information resources in their pursuit of learning activities»*). Khine and Chiew (2001)...), аби студенти визначили ключові моменти кожної та узагальнили їх у таблиці, наприклад, за такими критеріями: *«The physical, psychological and instructional atmosphere or the classroom climate (the temperature, lightings, colours and, noise level), the classroom space (space for the teacher, space for the student, space for emergency situations), the relationship in the classroom (teacher – student, student – student), the classroom materials (desks, chairs, whiteboard, bulletin/notice board), the cleanliness of the classroom (duty roster)»*.

Наступні завдання заняття «Managing Classroom Learning Environment» спрямовані на пізнавально-діяльнісне занурення студентів у процес розташування учнів на уроці англійської мови. Гарною мотивацією при цьому може слугувати цитата експерта з менеджменту класу Фреда Джонса про ключову роль розміщення учнів для ефективної роботи на уроці та дотримання дисципліни: *«A good classroom seating arrangement is the cheapest form of classroom management. It's discipline for free»*.

Після цього студенти отримують індивідуальні картки, на яких представлено різні варіанти розташування учнів у класі: *traditional classroom, V-shape, U-shape, conference, clusters, single square or round*. Їхнє завдання – визначити найбільш оптимальні, на їх думку, як із позиції учня, так і з позиції вчителя

(*Look at the different seating arrangements below - Which ones have you used as a teacher (or perhaps as a second language student)? - Rank them in order from 1 = most preferred to 6 = least preferred*).

Продовжуємо у режимі TPS з'ясувати та знаходити консенсус стосовно того, чи існує єдиноправильне розташування учнів у класі та що на це впливає (*What does good classroom seating arrangement depend on? Think of the following: teacher domination; interaction pattern; appropriate activities*).

Наступний крок – продуктивно-творчий етап. На індивідуальних картках пропонуємо студентам співвіднести варіанти розміщення учнів у класі (*Desks in U? Desks in Clusters? Desks in Rows?*) з наступними навчальними ситуаціями:

1. *Message: attention to front of room; more structure; good for whole class instruction with board; some student interaction; easy teacher circulation & access to students.*

2. *Message: «It is ok to talk to peers»; less structure; good for cooperative learning; more student interaction; easy teacher circulation & access to students.*

3. *Message: class discussions are encouraged; less structure; good for whole class discussion and teacher directed instruction; excellent teacher circulation & access to student*.

На підсумковому етапі формування професійних навичок майбутніх учителів англійської мови пропонуємо студентам об'єднатися в малі групи та виконати таке завдання: продовжити речення, які є своєрідним підсумком попереднього обговорення:

*Finish the sentences: Students should be seated where their attention is directed toward..... High traffic areas should be free from.....Students should be able to clearly see ..... Students should be seated facing the front of .....and away from ..... Classroom arrangements should be flexible to accommodate a variety of.....*

Заняття «Managing Classroom Learning Environment» завершуємо завданням, спрямованим на розвиток умінь педагогічної рефлексії. Зокрема, заохочуємо студентів до індивідуальних роздумів над тим, що нового вони дізналися на цьому практичному занятті, а також занотувати свої думки в останню колонку (*L: what I learned*) свого графічного органайзера (*KWL chart*).

Один із варіантів творчого домашнього завдання: підготувати ескіз класної кімнати своєї мрії та створити три стіннівки, довести їх доцільність (*Draw a sketch of your dream class. Prepare wall decoration (3 posters) and prove its visual stimulation*).

За проведеним нами спостереженням, упродовж заняття студенти перебували у пошуках точних рішень професійно спрямованих ситуацій і були зайняті напруженою творчою роботою. Цьому сприяли і атмосфера в аудиторії, і підготовлений матеріал, насичений фаховою тематикою та відповідним лексичним супроводом. Тому при плануванні заняття та з метою організації продуктивного педагогічного спілкування викладачеві необхідно враховувати рівень підготовки та інтереси усіх без винятку учасників навчальної групи.

**Висновки.** Представлене нами практичне заняття «Managing Classroom Learning Environment» із оновленої програми курсу «Методика навчання іноземних мов» сприяє поєднанню теоретичних знань студентів з їх умінь застосовувати ці знання для вирішення практичних завдань на основі запропонованих вправ та педагогічних ситуацій. Реалізація засобів активного навчання в методичній підготовці фахівця за інноваційною програмою «Шкільний вчитель нового покоління» формує своєрідний педагогічний

майданчик для підготовки студентів – майбутніх учителів англійської мови, які зможуть вдосконалювати професійну майстерність упродовж життя та гідно долати виклики часу.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бевз О. П. The notion of Second Language Acquisition in the Methodology Curriculum (by New Generation School Teacher Project) / О. П. Бевз, А. С. Гембарук, О. А. Заболотна // Матеріали VII Всеукраїнської наукової інтернет-конференції з міжнародною участю «Шкільний вчитель нового покоління». – Житомир, 2015. – Режим доступу : <http://ngschoolteacher.wix.com/ngscht#!internet-conferences/c15z0>.

2. Бевз Е. П. Developing a module on second language acquisition for future English language teachers (Material is collected due to the participation in the project «New Generation School Teacher» initiated by Ministry of Education and Science of Ukraine and British Council Ukraine) // Материалы международной научной конференции «Проблемы преодоления последствий геноцида армян». – Ереван : Издательство Северного университета, 2015. – С. 271–274. – Режим доступа : <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/4288>.

3. Безлюдна В. В. Зміст підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах / В. В. Безлюдна // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : О. І. Безлюдний (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – Вип. 13. – С. 80–87.

4. Гончарова О. А. Методична підготовка майбутнього вчителя англійської мови / О. А. Гончарова, Т. В. Коноваленко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2014. – Вип. 5. – С. 71–75. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU\\_2014\\_5\\_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2014_5_13).

5. Самойлюкевич І. В. Планування безперервного професійного розвитку як інноваційний компонент змісту методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов / І. В. Самойлюкевич, О. О. Волкова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 4. – С. 61–67. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP\\_2015\\_4\\_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2015_4_14).

*Дата надходження до редакції: 14.02.2018 р.*

УДК 378.147:811.161.2'34'355

**Тетяна КОСТОЛОВИЧ,**  
*аспірантка кафедри теорії*

*та методик початкового навчання*

*Рівненського державного гуманітарного університету*

## ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИКИ Й ОРФОЕПІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*Статтю присвячено питанню формування професійної комунікативної компетентності студентів-філологів у процесі вивчення фонетики й орфоєпії української мови. Розглянуто умови, за яких цей процес буде ефективним. Основну увагу зосереджено на роботі з текстами різних стилів, побудові системи комплексних завдань, які дозволяють удосконалювати всі складники професійного й комунікативного блоків інтегративної за своєю сутністю професійної комунікативної компетентності, проводити роботу із взаємопов'язаного формування вмінь у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності.*

**Ключові слова:** професійна комунікативна компетентність, текст, система вправ та завдань, інтеграція видів мовленнєвої діяльності, ситуативні завдання.

*Стаття посвячена решению вопроса формирования профессиональной коммуникативной компетентности студентов-филологов в процессе изучения фонетики и орфоэпии украинского языка. Автор рассматривает условия, которые могут обеспечить эффективность этого процесса. Основное внимание уделено работе с текстами разных стилей, построению системы комплексных упражнений, которые позволяют совершенствовать все компоненты профессионального и коммуникативного блоков интегративной по своей сути профессиональной коммуникативной компетентности, проводить работу по взаимосвязанному формированию умений в рецептивных и продуктивных видах речевой деятельности.*